

בעי [שאל] רב אחדבוי בר אמי: יתומים שאמרו בזיבורית, קטנים דווקא או אפילו גדולים?

האם דין זה, תקנתא היא דעבוד רבנן גבי יתמי [תקנת חכמים היא אצל יתומים].

ואם כן יש לומר: לקטנים עבוד רבנן תקנתא, לחוס עליהם, כיון שאין להם מי שיטרח עבורם⁽²⁰⁾, אבל לגדולים, לא עבוד רבנן, כיון שיכולים לטרוח בעצמם.

או דלמא, דינא הוא ולא תקנתא, שיגבה בעל חוב מן היתומים בזיבורית, כדינו מן התורה.

משום דלא מסיק אדעתא דמלוה, דמות ליה

עידית נשתדפה] לאחר היזק, ועדיין יש לו עידית⁽¹⁵⁾ ובינונית וזיבורית.

אינו גובה מן העידית⁽¹⁶⁾, כי בטל דינו הראשון, ומפני תיקון העולם, אינו גובה בזיבורית, אלא מן הבינונית.⁽¹⁷⁾

ענה שבה הגמרא לפרש את הברייתא של רבי אליעזר ניותאה⁽¹⁸⁾, שבשפאי עידית גובה מן היתומים בזיבורית, כי אינו גובה מן הבינונית, אלא מתקנת חכמים, וכפי שנתבאר, וגבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא.

שנינו במשנה⁽¹⁹⁾: "אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית".

הולכים אחרי שעת הגבייה, ויתכן שאף רש"י סובר כך.

וראה בציון 117 על הרשב"א שכתב לחלק בין הדברים, כי יש לומר שדין מיטב נקבע בשעת תשלומים מנכסים שהשתעבדו לניזק בשעת הנזק. וראה שם בדין בעל חוב.

17. כשאר חובות — מאירי. וראה ברש"ש.

18. רש"י. ולפירוש התוספות, מדובר על הזיק שפאי עידית שדינו לשלם מן הבינונית, ומיתומים בזיבורית — מאירי. ולא נתפרש לשם מה הוזקה הגמרא לפרש פרט זה.

19. יש ללמוד מתוך סדר הגמרא, שהקדימה לדון בדין יתומים קודם דין נכסים המושעבדים, שכך גם כן היא הגירסא במשנה — חתם סופר. וראה עוד בחידושים מכתב יד המיוחסים לריטב"א.

20. רש"י, ובחידושים מכתב יד המיוחסים

15. כי אם נאמר, שהיתה לו רק עידית אחת שנשתדפה, ועתה נשארה לו רק בינונית, אם כן מה חידש רבא, פשיטא דלא גרע מבעל חוב.

16. א. הקשו הראשונים מדוע לא יגבה מן העידית, והלא ניזקין גובין בעידית, וכל שכן בינונית וזיבורית?

וכתב הפני יהושע שדבר זה תלוי במחלוקת הראשונים [בבא קמא ז ב] אם הניזק יכול לתבוע בינונית או זיבורית בעל כרחו של מזיק. וכבר הובא [בהערה 3 על המשנה מח ב] שרש"י סובר כשיטת הרא"ש שאין יכול לכופו על כך.

ב. עוד הקשו [ראה רמב"ן ומאירי ושאר ראשונים]: מפני מה אינו גובה מעידית שבשאר נכסים, והרי חיובו על עידית שבשעת התשלומים והפרעון, הגע בעצמך, אדם שאין לו עידית, שהזיק, או לזה והתנה, ואחרי כך לקח עידית, מי לא משתעבד בעידית!?

וכבר הובא [לעיל מט א בהערות] שרבינו עקיבא איגר הסתפק בנידון זה, ובאילת השחר [שם] רצה לפשוט מדברי התוספות שאין